

30. KAS JĀATCERAS PAR DARBA DROŠĪBU MEŽĀ

**APRĪKOJUMS, TĀ IZMANTOŠANAS NOSACĪJUMI
NORMATĪVAIS REGULĒJUMS**

Pamatojoties uz *Darba aizsardzības likumu*¹, 24.08.2002. tika pieņemti Ministru kabineta (MK) noteikumi Nr. 372 *Par darba aizsardzības prasībām, lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus*², un 09.05.2012. stājās spēkā MK noteikumi Nr. 310 *Par darba aizsardzības prasībām mežsaimniecībā*³. Normatīvie akti nosaka, ka mežizstrādes darbus, izmantojot krūmgriezi, motorzāģi vai mežizstrādes tehniku, var veikt tikai tās personas, kurām ir **licenzētas izglītības iestādes izsniegta apliecība** par nepieciešamās kvalifikācijas iegūšanu. Darba aizsardzības normatīvie akti izstrādāti, lai nodrošinātu darbu veicēju drošību un veselību, tādēļ to prasību piemērošana un izpilde nav tikai darba devēju un pašnodarbināto personu pienākums, bet tajos ietvertās prasības ieteicams ievērot ikvienam meža darbu veicējam.

Darbu veikšanas vietā ir jābūt pirmās palīdzības aptieciņai un dzeramajam ūdenim. Atrodoties aktīvā mežizstrādes vietā, ikvienam jālieto atstarojoša veste vai jaka un aizsargķivere, bet darbu veicējiem jābūt nodrošinātiem ar **individuālajiem darba aizsardzības līdzekļiem**, kurus izvēlas atbilstoši veicamajam darbam (skat. tabulu) un kuriem MK noteikumi nosaka īpašas prasības:

- mežizstrādes darbos izmantojamai *aizsargķiveri* jāatbilst standartam EN397. Tās derīguma termiņš ir pieci gadi kopš ražošanas brīža. Neatkarīgi no derīguma termiņa, ķivere turpmāk vairs nav izmantojama, un tā jāiznīcina, ja tajā parādījušās plaisas vai citi bojājumi un ja tā lietota negadījumā;
- dažādu veidu ausu ieliktni nav piemēroti mežsaimniecībā strādājošiem, jo pastāv infekciju risks;
- *apaviem*, kas paredzēti darbam ar motorzāģi, jābūt ar speciālu aizsargkārtu un redzamu atbilstošu piktogrammu;
- *aizsargbiksēm* vai *aizsarguzlikām* jābūt speciāli oderētām pret iespējamo iezāģēšanas savainojumu un ar redzamu, atbilstošu piktogrammu.

1 <https://likumi.lv/doc.php?id=26020>

2 <https://likumi.lv/doc.php?id=65619>

3 <https://likumi.lv/doc.php?id=247351>

Individuālie darba aizsardzības līdzekļi mežizstrādes darbos

Darba nosaukums un izpildes veids	Aizsargājamā ķermeņa daļa/ aizsarglīdzeklis					
	ķermenis, rokas, kājas/ darba apģērbs	pēdas/ apavi	rokas/ cimdi	galva/ ķivere	acis, seja/ sejas sargs	dzirde/ aus- tiņas
<i>Jaunaudžu kopšana</i>						
ar rokas darba aprīkojumu		3				
ar motorzāģi un krūmgriezi ar ķēdes pievadu	5	3; 4		6		
ar krūmgriezi ar ripu		3		6; 9		
<i>Koku gāšana, atzarošana, sagarumošana</i>						
ar rokas darba aprīkojumu		3; 7				
ar motorzāģi	5	3; 4				
<i>Krautnēšana ar rokām</i>		3; 7				
<i>Pievešana</i>						
treilēšana	1	1; 7	8			2
ar meža mašīnām	1	1; 7	1	1		2
<i>Iekraušana</i>						
transportlīdzekļi	1	1; 3; 7	1	1		2

Iekrāsotie lauciņi – nepieciešams norādītajam darba veidam:

- 1 – ja strādā un veic pienākumus ārpus kabīnes;
- 2 – ja trokšņa līmenis pārsniedz 85db (A);
- 3 – apavu zoles no neslidenā materiāla;
- 4 – apavi ar speciālu aizsargkārtu darbam ar motorzāģi;
- 5 – aizsargbikses vai uzlikas ar speciālu oderējumu;
- 6 – ar sprandas sargu sniega un lietus apstākļos;
- 7 – aizsargapavi ar purngala daļas aizsardzību;
- 8 – cimdi ar aizsargkārtu no delnas puses;
- 9 – ķiveri var nelietot, veicot jaunaudžu kopšanu, ja koku vidējais augstums ir līdz diviem metriem.

Mežsaimniecības darbos atļauts lietot **darba aprīkojumu**, kas atbilst normatīvajos aktos noteiktām tā lietošanas prasībām;

- motorzāģim jābūt aprīkotam ar drošības ierīcēm;
- aprīkojumu lieto, ievērojot ražotāja lietošanas instrukciju;
- mežsaimniecības darbos aizliegts lietot tehniku (lauksaimniecības traktors, ekskavators utt.), kas nav speciāli aprīkota darbam mežā.

Aizliegts lietot bojātu darba aprīkojumu, ja:

- rokas darbarīka kātā (rokturī) ir plaisas, skabargas un tas nav cieši savienots ar darbarīka metāla daļām;
- darbarīka griezējasmehānismiem ir plaisas, un tie nav asi, pareizi uzstādīti un droši nostiprināti;
- griezējasmehānismu asināšanas vilēm nav rokturu.

Strādājot ar motorinstrumentiem, darba veicējam ir jāatceras, ka degvielas uzpildīšanas laikā dzinējam ir jābūt izslēgtam un degvielu drīkst iepildīt ne tuvāk par 10 metriem no atklātas uguns. Specifiskās darba drošības prasības darbam ar krūmgriezi un motorzāģi apkopotas tabulā.

Uzsākot mežsaimniecības darbus, jāpārbauda darba vieta un jāizvērtē riska faktori, piemēram, iekārušies koki un elektrolīniju tuvums. Īpaša uzmanība pievēršama bīstamiem kokiem un bīstamām zonām. **Bīstamais koks** ir jebkurš gāzts, lauzts, iekāries vai trupējis koks, kura nozāģēšana rada palielinātu bīstamību darbu veikšanas vietā, krautuvē un atpūtas vietā. Bīstamie koki jānovāc 50 metru rādiusā ap kokmateriālu pagaidu novietošanas vietu; ap nodarbināto atpūtas, pusdienošanas vai patvēruma no nelabvēlīgiem laika apstākļiem vietu, kā arī un transportlīdzekļu, meža mašīnu un degvielas novietni. Ja iekārušos koku nav iespējams novākt, tad bīstamo zonu norobežo ar marķēšanas lentēm vai atbilstošām drošības zīmēm.

Bīstamās zonas, kurās var būt apdraudēta nodarbināto un citu personu drošība un veselība, apzīmē ar atbilstošām drošības zīmēm. Tās izvieto arī cirsmas ārpusē uz meža ceļiem un gājēju celiņiem, kas šķērso cirsmu vai piekļaujas tai. Bīstamās vietas (akmeņus, bedres, staignājus) apzīmē vai norobežo ar saskatāmām zīmēm. Bīstamās zonas attālumū ir:

Darba drošības prasības strādājot ar motorinstrumentiem

Strādājot ar krūmgriezi

- jāpārlicinās, ka krūmgrieža rokturu stāvoklis un piestiprināšanas augstums nodrošina ērtu darba stāju;
- aizliegts pieskarties krūmgrieža griezējinstrumentam un motorzāģa ķēdei, ja motors nav apturēts;
- kociņam, kas resnāks par 3 cm, zāģējuma vietā aizliegts pieskarties ar zāģa diska sektoru, kas atbilst pulksteņa ciparnīcas sektoram starp divpadsmitiem un diviem;
- līdz 3 cm resna kociņa zāģēšanai izmanto visu neaizsegto zāģa ripas daļu;
- strādājot krūmgrieža svaram ir jābūt vienmērīgi sadalītam uz abiem pleciem;
- krūmgriezim jābūt līdzsvarotā stāvoklī, un griezējinstrumentam jāatrodas tieši pretī strādājošai personai.

Strādājot ar motorzāģi

- aizliegts strādāt ar motorzāģi, kam nedarbojas drošības ierīces;
- nav pieļaujama zāģēšana ar motorzāģa sliedes gala augšējo daļu un paceļot motorzāģi augstāk par pleciem;
- iesprūdušu zāģa ķēdi un sliedi atbrīvo pēc motorzāģa dzinēja apturēšanas;
- pārejot pie nākamā koka, motorzāģa dzinēju izslēdz vai izslēdz ķēdes bremzi;
- nav atļauts cirst vai zāģēt zarus, stāvēt vai sēžot uz nogāztā koka, nestabili gulošam kokam un kaudzēs sagāztiem kokiem.

- 15 m no personas, kura strādā ar krūmgriezi;
- 5 m līdz augošam kokam, kuru atzaro, un no personas, kura atzaro nozāgēto koku;
- ne mazāks par divu koku (ap 50 m) garumu, zāgējot koku.

Darbi jāpārtrauc nelabvēlīgos laika apstākļos (lietusgāze, negaiss, vēja ātrums pārsniedz 11 metrus sekundē, koku pamatzaru šūpošanās, intensīva snigšana) un tad, kad redzamība ir mazāka par 50 metriem. MK noteikumi nosaka, ka nav atļauts strādāt, ja darba laikā rodas tieša bīstamu faktoru ietekme un nav iespējams ievērot darba aizsardzības prasības.

Literatūra

1. *Darba aizsardzības likums*. Pieņemts: 20.06.2001. Stājas spēkā: 01.01.2002.
2. *Darba aizsardzības prakses standarts mežizstrādē* (2016). Rīga: RSU Darba drošības un vides veselības institūts, 114 lpp.
3. *MK noteikumi Nr. 310 Darba aizsardzības prasības mežsaimniecībā*. Pieņemts: 02.05.2012. Stājas spēkā: 09.05.2012.
4. *MK noteikumi Nr. 372 Darba aizsardzības prasības lietojot individuālos aizsardzības līdzekļus*. Pieņemts: 20.08.2002. Stājas spēkā: 24.08.2002.